

Populærvitenskapelig om Alzheimers sykdom

Sirkka-Liisa Ekman, Maria Eriksdottir Jönhagen, Laura Fratiglioni et al.
Alzheimer
 106 s, ill. Stockholm: Karolinska Institutet University Press, 2011. Pris SEK 198
 ISBN 978-91-85565-43-6

Dette er kortfattet bok i nett og hendig format som kan brukes som en håndbok av helsepersonell som arbeider med personer med demens, men også av pårørende og andre interesserte. Den er skrevet av en tverrfaglig gruppe forskere fra Karolinska Institutet som representerer det fremste demensforskingsmiljøet i Norden – og dermed et solid kunnskapsgrunnlag. Boken er utgitt i en populærvitenskapelig serie om vanlige sykdommer.

Språket er naturlig og rett på sak, og leseren får eksempler med pasienthistorier underveis. Det er mye nyttig informasjon, bl.a. om hvordan det oppleves når hukommelsen svikter, om hvordan utredningen foregår og diagnosen stilles. Pårørendes rolle og dilemmaer er behørig beskrevet. Det er gode råd om hvordan personen med demens kan forstås, særlig når atferden er aggressiv og vanskelig. Den vanskelige tiden når personen med demens trenger økt omsorg og må flytte inn i institusjon, er nyansert og klokt fremstilt – både med den sykes og de pårørendes perspektiv. Kapitlet om forskning vil være interessant for mange, med en oversikt over basal forskning med hensyn til årsaker og mulighet for behandling av sykdommen, utvikling av bedre diagnostiske metoder og forbedret omsorg. Forskergruppen har et optimistisk syn med tanke på utviklingen av nye legemidler og mulighetene for forebygging.

Hvis jeg skal trekke frem noe negativt, må det være at innholdet ikke helt dekker den populasjonen av pasienter med Alzheimers sykdom vi har i samfunnet. Forfatterne retter i stedet søkelyset mest mot de yngre pasientene som ikke har betydelige aldersforandringer og komorbiditet, og som heller ikke har gamle ektefeller eller er enker. De nevner at deres pasienter har en gjennomsnittsalder på 63 år ved henvisning, mens alder ved diagnosetidspunktet nok er nærmere 80 år for pasienter med Alzheimers sykdom generelt.

Målgruppen er naturlig nok den svenske befolkningen, med omtale av svenske nasjonale retningslinjer, det svenske helse- og omsorgsvesenet og kulturelle forhold, noe som ikke er direkte overførbart til Norge. Det svenske språket vil nok av noen oppleves som vanskelig å forstå, og for å få full nytte og utbredelse i Norge bør en slik bok oversettes og tilpasses norske forhold.

Anette Høyen Ranhoff

Kavli forskningssenter for aldring og demens
 Haraldsplass Diakonale sykehus
 Bergen

Vakkert og varmt om hjernesykdom

Friðrik Thor Friðriksson (regi)
Mamma Gógó.
 Film. 90 min. Island 2011.

Friðrik Thor Friðriksson er en av Islands viktigste filmskaperne. Hans produksjons-selskap Icelandic Film Corporation samarbeider med blant annet Lars von Triers Zentropa og Francis Ford Coppolas American Zoetrope og har vært viktig for utviklingen av det islandske filmmiljø. Friðriksson er kjent for sitt sterke visuelle uttrykk og sine dypt personlige filmer.

Hans seneste, *Mamma Gógó*, er valgt ut som årets islandske Oscar-nominasjon. Her danner hans egen mors demenssykdom det personlige bakteppet for historien.

Filmen følger en filmskaper (Hilmir Snær Guðnasson) og hans aldrende mor (Kristbjörg Kjeld) i hennes kamp mot Alzheimers sykdom, fra de første forvarslens nagende tvil, gjennom benekning, tildekking og mistenksomhet til glemselens kaotiske hjelpe-løshet.

Mor-sønn-relasjonen snus gradvis på hodet når sønnen innser at moren må på sykehjem. Samtidig må han hanskes med økonomisk og kunstnerisk nedtur når hans seneste film flopper fullstendig på kino og kreditorene stadig blir mer pågående. Den islandske finans-katastrofen (som var i full gang under innspillingen av filmen) danner i små bihistorier et nærmest absurd bakteppe for det hele.

På tross av den dystre tematikken er dette en film full av humor, hele tiden balanserende mellom det komiske og det tragiske. Moren havner ustanselig i vansker; hun setter fyr på komfyren, lager over-svømmelse i huset, glemmer, roter bort og beskylder andre. Etter hvert melder hennes avdøde mann (Gunnar Eyrjolfsson) sin ankomst i hennes tåkete sinn, ikke minst for å støtte henne i at det er helt unødvendig å flytte på sykehjem.

I takt med at nåtid og nær fortid viskes ut i morens hukommelse, trer tidligere minner tidløst frem. Filmatisk er dette elegant løst ved at Friðriksson nærmest umerkelig fletter inn små scener fra svart-hvitt-filmen *79' af stöðinni* fra 1961, der en ung Kristbjörg Kjeld spiller karakteren Gógó i samspill med – nettopp – Eyrjolfsson. Slik flettes nåtid og fortid, ungdom og alderdom sammen, og det nevrologisk tragiske blir det filmatisk magiske.

Kristbjörg Kjeld gjør en fantastisk rolletolkning som den demenssyke Gógó. Hun formidler ordløst den dementes hjelpeløse forvirring, ensomhet og fortvilelse når sykdommen progredierer og verden oppleves som stadig mer fragmentarisk og uforståelig.

Filmen utspilles mot en spektakulær bakgrunn av islandsk natur gjennom skiftende årstider. At finanskrisen og sønnens økonomiske problemer får så vidt stor plass, virker for undertegnede kun forstyrrende i en ellers helhetlig historie, men kanskje er det mine nevrologbriller som hindrer meg i å forstå dette fortellertekniske valget.

Islandske filmer er sjelden publikumsmagneter på norske kinoer. At man (i alle fall i anmeldereksemplaret) har valgt et uforståelig smakløst kitschmaleri av hovedpersonene som filmplakat, bidrar nok dessverre til at også denne filmen får et mindre publikum enn den hadde fortjent. Det er synd, for alt i alt er dette noe så sjeldent som en vakker og varmt humoristisk film om alvorlig hjerne-sykdom. Den har norsk premiere 16.12. 2011.

Are Brean

Tidsskriftet